

Dokument č. 163

Prejav predstaviťa Strany slobody J. Brúhu v Ústavodarnom národnom zhromaždení zo 7. mája 1948 k prijatiu novej ústavy.

Posl.(anec) dr. Brúha: Slávne Ústavodarné Národné zhromaždenie, panie a páni!
Dovoľte, aby som pri dnešnej rozprave o našom najdôležitejšom zákone, o zákone, ktorý bude tvoriť základ nášho celého budúceho života a vývoja a ktorého vypracovanie bolo cieľom tohto slávneho zboru, predniesol aj ja niekoľko skromných slov.
Máme za sebou dva roky intenzívnej práce, ktorá priniesla nášmu ľudu veľké množstvo doteraz nevídaných hodnôt, najmä po februárových udalostiach. Po tejto stránke možno so zadosťučinením pozrieť naspäť na vykonané dielo. Boli však chvíle v uplynulých dvoch rokoch, kedy sme prestávali veriť, že dôjde k tomuto slávnostnému aktu, k uzákoneniu našej ústavy. Všetci tí, ktorí milovali svoj národ a štát, si úprimne želali, aby Ústavodarné Národné zhromaždenie splnilo svoju hlavnú úlohu, dať nášmu ľudu novú ústavu, ústavu najlepšiu, ústavu, ktorá by bola základom rozmachu a blahobytu nášho ľudu a štátu po každej stránke. Nezostalo len pri sľuboch, došlo aj na skutky. Naše veľké úsilie rekonštrukčné po hroznej vojne a naše veľké úsilie budovateľské je dnes korunované ďalším veľkým úspechom - základným zákonom štátu - ktorý bude slúžiť len záujmom nášho ľudu, ktorý podľa základného článku tohto zákona je jediným zdrojom všetkej moci v našom štáte a bude len na nás, na každom jednotlivcovi, aby bol tým najúčinnjším prostriedkom a zbraňou v našom spoločnom úsilí dosiahnuť pre všetok náš ľud všetky podmienky pre slobodný, spokojný a šťastlivý život v jednotnej a nedeliteľnej Československej republike, vlasti to dvoch rovnoprávných bratských slovanských národov Čechov a Slovákov.

Poučení dobrými i trpkými skúsenosťami z minulosti a majúci na zreteli krajšiu budúcnosť nás všetkých, dali sme našej ústave takú náplň, ktorá bude nielen slovami, ale aj zárukami jednoznačne a bezvýhradne slúžiť blahu nášho ľudu. Neváhali sme preto prevziať do novej ústavy všetky osvedčené články prvej republiky a súčasne zakotviť všetky nové výdobytky našej národnej a demokratickej revolúcie. Nebude u nás privilegovaných, ani utláčaných. Každý občan tohto štátu, ktorý bude poctivo konať svoju prácu a plniť svoje povinnosti, bude mať rovnaké práva a rovnaké povinnosti. Ústava zaručuje všetky slobody človeka a zrovnoprávňuje najmä našu ženu s mužom. Po stránke sociálnej a kultúrnej dostáva sa nášmu ľudu takých hodnôt, akých doteraz ešte nemal.

Ústava zakotvuje výsledky nášho veľkého socializačného úsilia. Hospodárenie štátu a jeho výsledky slúžia ľudu. Ovocie spoločnej práce musí slúžiť všeobecnému blahobytu. Všetko prírodné bohatstvo, priemysel, veľkoobchod a peňažníctvo sa znárodňuje, pôda patrí tým, ktorí na nej pracujú, pritom však sa zaručuje nedotknuteľnosť súkromného majetku a ochrana malého a stredného podnikania.

Ďalšou vymoženosťou, ktorú zakotvuje naša nová ústava, je naša ľudová verejná správa, spočívajúca na sústave národných výborov. Aj v tomto smere si náš ľud v budúcnosti bude spravovať svoje verejné veci sám - v záujme svojom a v záujme štátu.

Konečne naša nová ústava upravuje aj pomer Čechov a Slovákov. Do novej ústavy boli vtelené aj politické a národné túžby a práva slovenského národa. Vzájomný pomer oboch bratských národov dostáva tak trvalý a pevný základ, ktorý prispeje k upevneniu a prehĺbeniu srdečného a trvalého bratstva oboch našich národov. Rovnoprávnosť oboch národov, slovenské národné orgány, cez ktoré si slovenský národ bude spravovať svoje veci, industrializácia Slovenska, to všetko prispeje k tomu, že Slováci s Čechmi budú v spoločnom štáte rovnoprávnymi a rovnocennými partnermi po každej stránke a že tak spoločne budú tou najpevnejšou oporou nášho štátu.

Keď dnes predkladáme nášmu ľudu základný zákon, ktorý nám všetkým má zaručiť krajší zajtrajšok, želal by som si len, aby všetci príslušníci našich národov si uvedomili, že to záleží od každého z nás, od našej vzájomnej lásky, dôvery a úcty, od našej pracovitosti a poctivosti, od našej práce, od nášho štátneho aparátu a orgánov, aby duch a náplň tohto veľkého zákona skutočne sa uviedol do života a v ňom pevne zakotvil. Len tak budeme môcť dokázať celému svetu - priateľom i odporcom - že sme mocnou oporou slobody, demokracie a mieru. v tomto znamení a viere v mene Strany slobody novú ústavu Československej republiky úprimne vítam a pozdravujem. *(Potlesk.)*

Digitální knihovna. Ústavodárné NS RČS 1946 – 1948 – stenoprotokoly. 112. schůze. Pátek 7. května 1948.

Dokument č. 164

Časť materiálu zo záverečného trestného konania proti F. Thurzovi a spol., ktorý predložila Zemská ústredňa ŠtB 21. 5. 1948.*

Demokratická strana, politický vývoj, cudzie vplyvy a styky s reakčnými činiteľmi občianskych strán v ČSR.

Zdá sa, že myšlienkové korene neskoršieho vývoja siahajú až do čias slovenského národného povstania v Banskej Bystrici. O tom vypovedá vo svojej zápisnici Dr. Thurzo, ktorý uvádza, že delegáti čl.(československej) vlády na čele s dr. Drtinom, ktorí prišli v tej dobe z Londýna, neboli spokojní s tým, že DS Slovenska úzko spolupracovala s komunistami, a že bola učená dohoda o systéme dvoch politických strán. Táto skupina ovplyvňovala po oslobodení v Košiciach vedenie DS a šírila myšlienku, že komunisti sa budú chcieť zmocniť vlády na celom území republiky a že preto treba tomu zabrániť. Tu sa konali porady, na ktorých sa zúčastnili reprezentanti DS, občianskeho smeru a reprezentanti pravicových politických strán Čiech a Moravy. Na schôdzkach sa účastníci dohodli, že sa komunistom prenechá v rukách moc, po ktorej túžili, pričom sa vychádzalo z predpokladu a v nádeji, že v dôsledku nedostatku potravín, nepodari sa komunistom konsolidácia pomerov a že ľud nebude spokojný s ich vládou. Dr. Drtina na schôdzke dokazoval, že keď chceme, aby bola v republike demokracia, je nutné v republike propagovať systém západných demokracií, že len tak sa nám podarí paralyzovať orientáciu obyvateľstva na východ. Týmto spôsobom sa musí usmerniť jak politika vnútorná, tak aj politika zahraničná a len tak sa im vrah postupom času podarí zamedziť tomu, aby sa komunisti stali pánmi v republike. Drtina pripomínal, že je nutné, aby DS získala na území Slovenska majoritu a naznačil, že podobný postup budú sledovať aj v Čechách a na Morave, kde skladajú veľkú nádej v stranu sociálne - demokratickú, ktorá má byť treťou stranou a ktorá podľa ich plánov mala tiahnuť so stranami občianskymi.

V čase pred voľbami v r. 1946 vyskytovali sa na Slovensku plány na vytvorenie nových politických strán a v tejto dobe nastala vo vnútri DS určitá kríza. To podľa výpovedí dr. Thurzu vyzorovali aj Američania a preto veľvyslanec Steinhardt navštívil Dr. Lettricha v Bratislave, aby sa informoval o politických pomeroch na Slovensku a pýtal sa ho, akým spôsobom chce DS vyhrať voľby. Dr. Lettrich Steinhardtovi naznačil, že DS môže voľby vyhrať len pomocou katolíckeho voličstva, keď toto dostane z povolaných kruhov kléru, t. j. z Vatikánu impulz. Veľvyslanec Steinhardt sľúbil, že sa postará o to, aby katolícke voličstvo v budúcich voľbách podporovalo DS a že za týmto cieľom cestou Washingtonu a kardinála Spellmana zapôsobí na Vatikán, pod podmienkou, že sa DS prikloní k západnej orientácii. Dr. Lettrich na túto podmienku pristúpil. Steinhardtova návšteva vtedy na Slovensku nebola podľa mienky Dr. Thurzu náhodná, ale súvisela s akciou katolíckeho krídla v DS, ktoré bolo